

AZ ÉRTELMEM MEGTÉRÉSE A SZEMÉLYESSÉGHEZ

SZABADOS ÁDÁM

*Annak a barátomnak, aki azt írta, hogy
„az igazság személyes”.*

Olyan belső folyamatról írok, mely meglepetésként ért és személyiségem legszilárdabbnak hitt pontján mélyen megalázott. A folyamat indulását, állomásait, fokozatait, eredményeit részben átlátom és be tudom azonosítani, de maga a folyamat inkább emléktöredékekben létezik. A töredékek között meglévő szálak többnyire látom, de néhol eltűnik a szemem elől. A folyamat valóságát érzékelem, de azt nem, hogy a végén tartok-e és bizonyossággal leírhatom-e az „eredményét”. Éppen ezért nem teszek mesterkéltségek kísérletet a töredékek egyetlen egészé formálására, inkább meghagyom őket a maguk létezési formájában, töredékeknek. Nem érzem, hogy a lelkemben hasadtságot vagy bénultságot okoznának, ebből sejtem, hogy egy érési folyamat megtörtént. De az értelmezés nálam magasabban lévő szemszögét egyelőre meghagyom Istennek.

L. I.-vel, egy keresztény újság szerkesztőjével levelezek. A levelek hangvétele súrolja a testvéri szeretet külső határait. Elsősorban miattam. Az újság egy cikke akasztott ki, melyben a szerző a hit alapjait futóhomoknak nevezte. Hogy nevezheti az igazságot valaki futóhomoknak? Ha mi, keresztények ilyen bizonytalanok vagyunk, hogy hihetne a világ? Ki kell mondanom, hogy milyen fontos az igazság. Meg kell védenem az igazságot. Nem Krisztust, aki az Igazság, hanem az igazságot, amely Krisztusé. Az igazság objektív - vallom én. „A szubjektivitás az igazság” - mondja Kierkegaard. Akkor Kierkegaard a hitem ellensége, én pedig próféta vagyok. A próféta nem félhet, a próféta dolga az, hogy szóljon, figyelmeztessen, feddjen, intsen. L. I. szerint az igazság ilyen védelme a pozitívizmus keresztény lenyomata. Én Jerram Barrsra és Ranald Macaulay-ra hivatkozom, akik szerint az igazság nem homok, hanem szikla.

Egy barátom azt írja, hogy az igazság személyes. Nem szubjektív, hanem *személyes*. Nem értem a különbséget. Ha valami személyes, az azt jelenti, hogy a személytől függ, vagyis leválaszthatatlan az egyénről, végzetesen összekeveredik vele, és ilyen módon megszűnik örökérvényűsége. Nem látom be. Az igazság igazság, akárhonnán nézzük is. A kinyilatkoztatás a kezünkben van, nem babrálnhatjuk, legfeljebb alázatosan befogadhatjuk, elhithetjük. A

személyesség az objektivitás ellenfele, álruhába bújtatott szubjektivitás. Nem fogadhatom el. Az igazság prófétája vagyok.

IFES-konferencia, Varsó. James Sire arról beszél, hogy honnan lehet felismerni az igaz világnézetet. Három ismertetőjegyet sorol fel, egyik ezek közt a „belső koherencia”. Az az igaz világnézet, amelyikben nincsenek belső ellentmondások. Nagy nyugtalanság fog el, mert arra gondolok, hogy éppen ez az, amiről vég nélkül és megnyugtató konklúziók nélkül lehet vitatkozni. Elégségesek-e az érveim egy ilyen vitához? Nem az a kérdés, meg tudok-e mást győzni, az a kérdés, hogy önmagamat meg tudom-e győzni. Mi van akkor, ha elveszítem a vitát saját magammal?

Szeretem Kálvint. Kálvin kimondja az igazságot. Kálvin nem ködösít, nem szégyenkezik hite miatt, nem akar megfelelni kora értelmiségének. S. értelmiségi keresztény (vagy keresztény értelmiségi). Tisztelem, és barátomnak tartom. Szívesen beszélgetek vele. A konyhájában ülünk, Dórárnak is itt van velem. L. I.-ről és az általa képviselt irányvonalról beszélgetünk. S. inkább azon az oldalon van, de ért engem is. Jó vele beszélgetni. Arról gondolkodunk, vajon mi ragadjuk meg az igazságot, vagy az Igazság ragad meg bennünket. Szerintem van igazság, melyet befogadunk, S. szerint ezt megelőzi az Igazság, aki befogad bennünket. Végül Kálvinnál találkozunk, és ennek számomra megvilágosító ereje van. Kálvin *nyílt* rendszert ír le. A legmélyebb bizonyosság a *testimonium internum Spiritu sanctu*. Valóban. Már egy ideje hiszek a kiválasztásban, hiszem, hogy a bennünket tartó kötélnél másik vége az égben, Isten kezében van. Ezért az is cáfolhatatlan, hogy nem lehet nagyobb bizonyosság az Istentől jövő belső bizonyosságnál. Ez egzisztenciális bizonytalanság, de a legnagyobb bizonyosság is. Kálvin *nyílt* rendszerben gondolkodott. Ebben különbözött James Sire-től.

A szentek könyv-közössége megrendítő, új kapcsolatokat hozott az életembe. Már a harmadik könyvet olvasom, amely személyiségem legmélyebb rétegeit nyitja fel. Nincs fegyverem a behatolás ellen, ezért megdöbbenve figyelem, milyen mélységre vezetnek a lelkemben. Eugene Peterson *The Contemplative Pastor* című írása néhány napja nem csak pásztori szolgálatomat, de egész lételemet új megvilágításba helyezte. Ezt követte egy könyv a prófétálás ajándékáról, és most Dallas Willard könyve ugyanazon a ponton támad. Mi történik körülöttem? Nem teljesen értem, de a valóságossága felől nem kételkedem. Abban biztos vagyok, hogy a hit sokkal költőibb, mint azt valaha feltételeztem. A metaforák és a ritmus nem az egzegézist teszik nehezebbé, hanem a szívet készítik elő az isteni találkozásra. A létnek ezek szerint van

olyan biológiája, melyet eddig pusztán azért nem ismertem el, mert nem is ismertem. Jaj, Istenem, lehetséges ez?

Jó elsétálni ezekhez a római romokhoz, hogy a házból kilépve kitáruljon lelkem előtt is a tér. „Akarsz szent lenni?” „Igen, Uram, nem vágyom semmire sem jobban.” „A lelked milyen mélységéig vagy hajlandó erre?” „Milyen mélység létezik, Uram?” Richard Foster *Celebration of Discipline* című könyvét tartom a kezemben, a torkomban gombóc van. Valami megmagyarázhatatlan személyesség leng körül. Az íze fájdalmas, édes, lenyűgözően újszerű, és mindenképp előtt *személyes*. Csak imádkozva vagyok képes olvasni a könyvet. Képtelen vagyok objektív igazságot látni benne. A lelki élet biológiájával találkozom, a lelkem sebe újból, ugyanazon a ponton feltárul. Elindul egy kéz a sebem felé, majd eltűnik benne egészen mélyen.

Heti két napom azzal telik, hogy próbálom abbahagyni a sírást. Szegény Dóra hónapok óta nem ért. Én sem magamat.

Hogy tud valaki ilyen együttérzéssel írni az emberi létezésről? Soha nem olvastam még ilyen mély írást. Kierkegaard esztétikai-filozófiai fejtegetései a *Vagy-vagy*-ban a létbe való behatolás lenyűgöző példája. Egész lelkemet magával sodorja. Isten kezében vagyok, kiszolgáltatottan, sebzetten, de biztonságban. Szégyellem magam. Az Énekek éneke minden valóságnál valóságosabb, Isten minden személynél személyesebb. Az objektivitás gondolata sivárnak és élettelennek tűnik emellett a Valóság mellett. Kell ennek bizonyíték? Kell Neki bizonyíték? Nem sértés Őt a jelenlétében bizonygatni? Nem sértés Téged a jelenlétedben bizonygatni? „Az igazság szubjektivitás.” Ez a legszemélyesebb és éppen ezért legigazabb mondat, amit valaha hallottam. Valami megváltozott bennem. Valaki felemelt engem.

„Nem azért hiszek, mert értek, hanem azért hiszek, hogy értsek.” (Szent Anzelm) Gyűlölt-szeretett mondat. Korábban gyűlöltem, most szeretem. Anzelmnek igaza van: a hit nem intellektuális, hanem kardinális kérdés. Az emberek nem azért hisznek, mert elfogytak az ellenérveik. A kognitív disszonancia pszichológiai ténye cáfolja ezt a tévhitet. Az emberek azért hisznek, mert elhallgattak Isten előtt. Minden más megtérés az értelem gögös magamutogatása. Az értelem nem semleges és nem autonóm. A tomizmus és a pozitivizmus Kálvin ellenfelei, mert tagadják az ember teljes romlottságát.

Túlságosan bíznak az emberi értelemben, ezért megspórolják számára a megtérést. De lehet-e megbízható az értelem a megtérése előtt? Van-e megtérés hit nélkül? Van-e kiszolgáltatottabb értelem annál, amelyik nem képes helyesen gondolkodni, amíg nem tér meg, és nem képes megtérni, amíg nem hisz? Kapitulálok.

Hitem az értelmem alázata, hitetlenségem az értelmem gögje. Szívem tükre mindkettő. Az értelmemnek nem megszűnnie, hanem megtérnie kell (metanoia). Fel kell adnia vélt autonómiáját („félelem és reszketés”!), és alá kell vetnie magát Istennek. „Az elmém meghajol, és hódol neked.” Ezt a sort nem tudom anélkül énekelni, hogy a lábujjamtól a fejem búbjáig ne járna át belső remegés. Értelmem beilleszti saját gondolatait a végtelen Isten gondolataiba, közben új alakot vesz fel, és élvezzi a szabadságot. Nyílt és boldog rendszer, ugyanaz, amelyikben Kálvin gondolkodott és írt.

Jerram Barrs ma is közel áll a szívemhez, közelebb mint valaha. Nem utasítom el a rendszeres teológiát és az apologetikát sem, de sziklák helyett úszószigetek lettek a számomra. Isten a tenger.